

Fellesskolen – i utvikling eller avvikling?

Utdanningsforbundet 10. april, 2025

Ingvil Bjordal, NTNU

Fellesskolen – et politisk prosjekt

Den nordiske sosialdemokratiske skolemodellen

- Sterk statlig styring over utdanning
- Prioritering av offentlig utdanning
- Sterkt fellesskapsideal -liten grad av spesialisering og en prioritering av fellesløp
- Utdanning til demokratisk deltagelse/oppdragelse som demokratiske borgere

Den norske enhetsskolen som politisk idé og strategi

- Ressursdimensjon
- Sosial dimensjon
- Kulturell dimensjon
- Ulikhetsdimensjon

Tillit og oppslutning

(Telhaug, 1994; Arnesen & Lundahl, 2006)

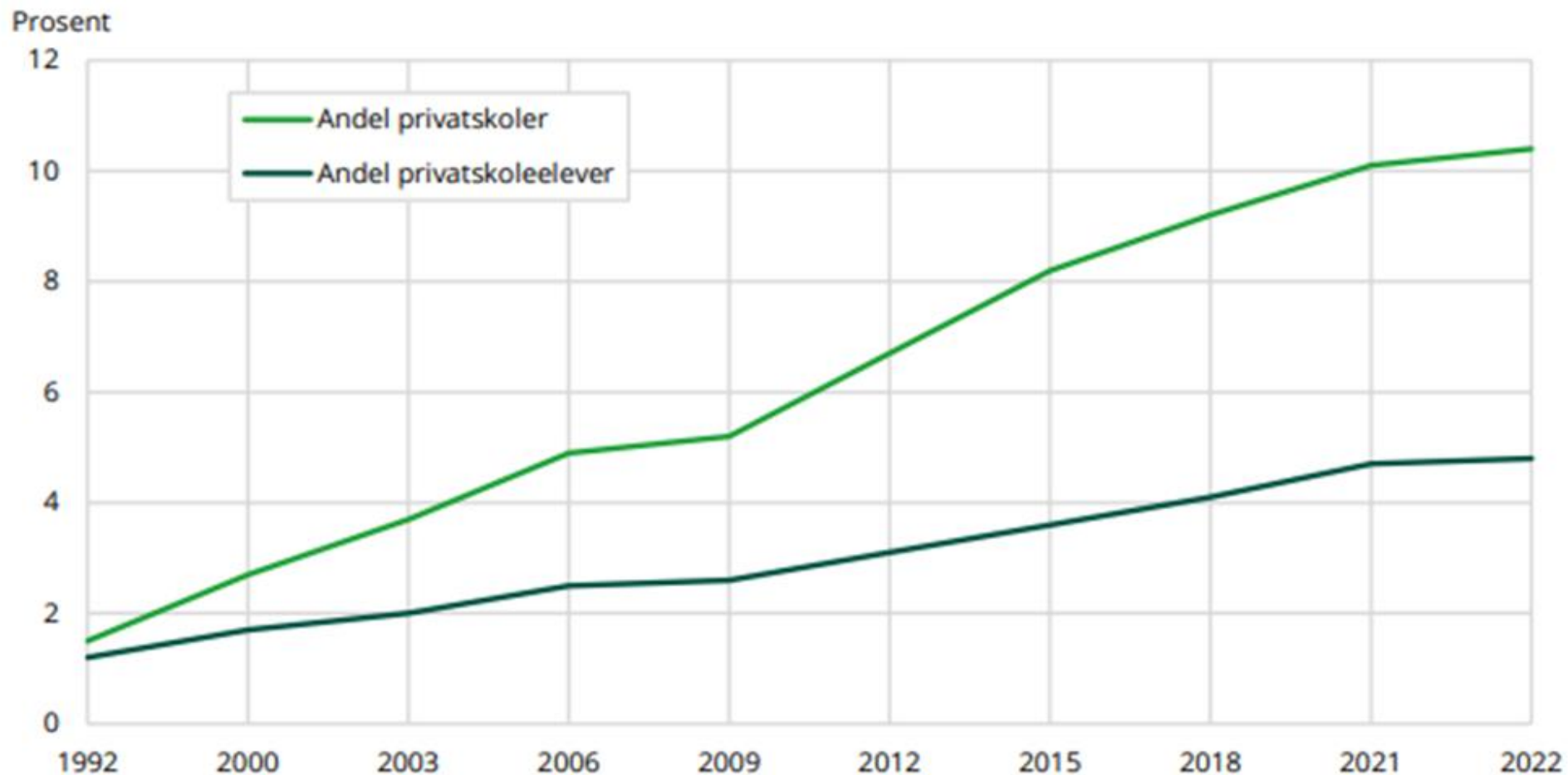
Fellesskole med sterkere markedsorientering

- Mål- og resultatstyring
- Accountability/ansvarliggjøring
- Offentliggjøring av resultater
- Fritt skolevalg
- Konkurransebasert finansieringsmodell

Økning i privatskoler og privatskoleelever

Figur 3.1 Andel private grunnskoler og elever i privatskoler. 1992-2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Hvordan forstå
økt oppslutning
om private
skolealternativ
?

Prosjektet «Valgfrihet i utdanning»

- Fokus på valgfrihet og beveggrunner for at foreldre velger private skoler framfor den offentlige nærskolen
- Kvalitativ intervjustudie med 60 familier i seks ulike private skoler
- Forskningsspørsmål: Hvordan er foreldres valg av skole relatert til den utdanningskonteksten valgene tas innenfor?

Noen hovedfunn

- Prosessen ulik for «privatskolevelgere» og «skolebyttere»
- Likevel noen fellestrekk i hvordan utdanningsrelaterte forhold beskrives i beslutningsprosessen om å velge privat og hva dette er knyttet til/hvorfor disse er aktuelle.

Hovedtendenser i materialet

- **Materielle forhold:** store skoler og klasser samt knapphet på ressurser skaper betingelser som i følge foreldre forringer læringsmiljøet og utfordrer den offentlige skolens evne til å tilby tilpasset opplæring og lovpålagte oppgaver.
- **Eksterne forhold:** Innsnevring av lp bidratt til det som erfares som en faglig «fattigere skole». Høyt læringstrykk i tidlig alder bidrar til bekymring for stress, mistriivsel og mestringstap samt sosial konstruksjon av «individuelle vansker».
- **Profesjonskultur:** Sammenheng mellom materielle og eksterne forhold og profesjonsutøvelse/kultur. Svekket tillit til profesjonsutøverenes/lærerens kapasitet til å følge opp elever, ivareta skole-hjem samarbeid, arbeide med elevenes psykososiale læringsmiljø og ivareta og tilrettelegge for en mangfoldig elevgruppe. Uklar verdiforankring og uforutsigbar/ustabil pedagogikk.

Sammenfattet viser studien

- En liberalisert privatskolelovgivningen gir flere valgmuligheter, men foreldres valg synes i sterk grad å være relatert til forhold i den offentlige skolen
- Privatskolene kan synes å representerer et *substitutt* heller enn et *supplement* til den offentlige skolen
- Der den private skolen blir attraktiv fordi den tilbyr det den offentlige skolen er ment å tilby
- De kontekstuelle forholdene påpekt er relatert til styring av og rammefaktorer i den offentlige skolen

---

Et internasjonalt fenomen

Exogenous privatization (privatisering) in well-established state education systems is often made possible by prior endogenous reforms (reformer *i offentlig sektor*)” (Ball & Youdell, 2008, p. 15).

Sentrale spørsmål

- Sosial dimensjon
- Ressursdimensjon
- Kulturell dimensjon
- Ulikhetsdimensjon
- Hva hvis tilliten til den offentlige skolen svekkes?
- Hvem og hvorfor forsvare fellesskolen hvis den ikke leverer?

Fellesskoleutvalget –spørsmål knyttet til deres mandat og arbeid

- Hva identifiseres som utfordringer og løsninger?
- Og på hvilke premiss?
- Hva tematiseres ikke, og hvilken betydning får dette?

Takk for oppmerksomheten!